

Schriftlicht

Mesjokke!

G. Kwakkel

Jullie zeggen: ‘Die profeet is gek! Die ziener heeft zijn verstand verloren!’

(Hosea 9:7b)

Hosea werd voor gek uitgemaakt. Wat zat daarachter? Hoe kwamen de mensen ertoe hem zo te beledigen? Dat haal je toch niet in je hoofd!

Gekke profeten

De profeten in het Oude Testament gedroegen zich soms vreemd. Jesaja liep op bevel van God drie jaar lang naakt en barvoets rond (Jes. 20:2-3). Hosea trouwde met een overspelige vrouw. Ezechiël lag 390 dagen op zijn linkerzij en vervolgens veertig dagen op zijn rechterzij. Ondertussen profeteerde hij tegen een tekening van Jeruzalem op een kleitablet (Ez. 4). Een jonge profeet, een leerling van Elisa, nam generaal Jehu apart en zalfde hem tot koning van Israël. Toen hij verdwenen was en Jehu bij zijn mannen terugkeerde, zeiden die tegen hem: ‘Wat moest die gek van jou?’ Jehu antwoordde: ‘Ach, het gewone gezeur, jullie kennen dat wel’ (2 Kon. 9:11).

In de tijd van Jeremia stuurde ene Semaja uit Babel een brief naar de priester Sefanja in Jeruzalem. In die brief herinnerde hij Sefanja aan zijn taak om in de tempel de orde te handhaven. Door niet op te treden tegen Jeremia verzaakte Sefanja zijn plicht. Als priester moest hij immers, aldus Semaja, ‘elke gek die zich voor profeet uitgeeft in het blok sluiten en aan het halsijzer ketenen’ (Jer. 29:26). Dat was Jeremia dus volgens Semaja: een gek die zich voor profeet uitgaf. In de Hebreeuwse bijbeltekst wordt in dit verband een woord gebruikt dat Nederlanders bekend in de oren klinkt. Via de Joden in Amsterdam is het namelijk doorgedrongen in onze eigen taal: *mesjokke*. Dat zei Jehu van de leerling van Elisa en Semaja van Jeremia: hij is mesjokke. Datzelfde scheldwoord krijgt Hosea blijkens Hosea 9:7 naar zijn hoofd: mesjokke!

Vreemde boodschap

Had Hosea daar misschien op de een of andere manier aanleiding toe gegeven? Je zou kunnen denken aan zijn huwelijk met een overspelige vrouw. Hosea 1 en 3 maken daar melding van. Welke fatsoenlijke Israëliet deed dat nou: een huwelijk sluiten met een hoerentype? Kinderen krijgen die misschien wel door een andere man verwekt waren? Als je dat deed, kon je erop wachten dat de mensen je voor getikt verklaarden.

Toch ligt het niet voor de hand het in die richting te zoeken. Hosea 9 legt nergens een verband tussen de woorden van Hosea’s volksgenoten en zijn eigen gedrag in zijn huwelijk. De uitspraak dat Hosea mesjokke zou zijn, staat ingeklemd tussen een aankondiging van oordeel (vs. 7a) en een verwijzing naar de zonden van de Israëlieten (vs. 7c). Wij zullen de achtergrond van de scheldwoorden moeten zoeken in de oordeelsprediking waarmee Hosea naar zijn volksgenoten toe gestuurd werd. Zij verklaarden hem voor gek vanwege zijn boodschap.

Tijd voor een feest

Om daar iets meer zicht op te krijgen, moet je je even verdiepen in de tijd waarin Hosea 9:7 speelt. Het is een zwarte periode in de geschiedenis van Israël, het tienstammenrijk in het noorden van het land. De regering is allang niet meer stabiel. De ene staatsgreep volgde op de andere.

Verschillende koningen werden na een korte tijd van regeren gewelddadig om het leven gebracht (zie 2 Kon. 15).

Die staatsgrepen hingen samen met verschil van mening over de buitenlandse politiek. Moest Israël zich maar het gezag van de Assyriërs laten welgevalen, om zo nog enigszins overeind te blijven? Of was het beter tegen de Assyriërs steun te zoeken in Damascus, bij de Arameeërs, of in Egypte?

Dat politieke zigzagbeleid is op een groot fiasco uitgelopen. Hosea 8:8 zegt, dat Israël door de andere volken wordt beschouwd als een gebroken kruik waar niemand meer naar omkijkt. Van de macht en glorie uit de tijd van koning Jerobeam II is weinig overgebleven. De druk vanuit Assyrië is onverminderd zwaar (vgl. Hos. 8:10).

Maar nu lijkt er toch een tijd van verademing te zijn gekomen. Uit Hosea 9:1-2 kun je afleiden dat de Israëlieten reden zien om vrolijk te zijn en feest te vieren. Kennelijk is de druk vanuit het buitenland even afgenomen en is er een goede oogst binnengehaald. Dat zou goed passen bij de eerste jaren van de regering van de laatste koning van Israël, Hosea de zoon van Ela, omstreeks 730 voor Christus. Toen was er van het noordelijke koninkrijk niet veel meer over dan een rompstaat, die ongeveer het grondgebied van de stam Efraïm omvatte. Maar zolang als koning Hosea netjes zijn schatting afdroeg aan de koning van Assyrië, was er in dat gebied toch even rust (vgl. 2 Kon. 17:1-6).

Hoe dan ook, de Israëlieten vinden een vrolijk feest op z'n plaats. De manier waarop het feest beschreven wordt, past het beste bij het feest dat in de herfst gevierd werd, nadat niet alleen het graan, maar ook de wijndruiven en andere vruchten binnengehaald waren. Dat feest in de herfst, het Loofhuttenfeest, had de HEER zelf voor zijn volk voorgeschreven. Het mocht als een blij en vrolijk feest gevierd worden (vgl. Lev. 23:40; Deut. 16:15).

Heidens feest

Maar nu komt Hosea zijn volksgenoten vertellen, dat het feest afgelopen moet zijn: 'Wees maar niet zo vrolijk, Israël, houd ermee op zo te jubelen als de andere volken' (Hos. 9:1). Dat is vreemd. De HEER had zijn volk toch zelf opgedragen dat feest in de herfst te vieren? Het moest toch een vrolijk en uitbundig feest zijn?

Ja zeker, maar het punt is dat het feest van de Israëlieten niet echt een feest voor de HEER is. Daar zijn zij zelf wel van overtuigd. Zij roepen tegen de HEER: 'O God, u bent toch de onze? Wij zijn uw Israël' (Hos. 8:2). Zij weten het heel goed: de HEER is hun God en zij zijn zijn volk. Zij organiseren graag feesten en hoogtijdagen ter ere van de HEER (Hos. 9:5). En daarbij gaat het niet zuinig toe. Zij bouwen altaren in grote aantallen (Hos. 8:11). Zij slepen offerdieren aan en voorraden wijn, om als plengoffer over de altaren te worden uitgegoten (Hos. 9:4; vgl. ook 5:6). Alles wijst erop, dat zij met hun feesten hun eigen God, de HEER, willen vereren. Zo zien zij het zelf.

Maar de werkelijkheid is anders. De Israëlieten, die zo vrolijk zijn en jubelen op hun feest, doen dat in feite op precies dezelfde manier 'als de andere volken' (Hos. 9:1). Het lijkt een feest zoals het door Israël gevierd moest worden: een feest voor de HEER. Maar in werkelijkheid onderscheidt hun feest zich helemaal niet van de feesten van de heidenen. Het is een puur heidens feest.

Uitbundig prijzen de Israëlieten de HEER om de rijke oogst die zij binnengehaald hebben. Het lijkt alsof zij dat koren, die druiven en die andere vruchten zien als geschenken van Hem. Maar, zegt Hosea in 9:1, waar zij echt op uit zijn, is *hoerenloon*. Het graan op de dorsvloer is voor hen in werkelijkheid een geschenk dat zij met hun overspel verdiend hebben. In plaats van de HEER, hun wettige God, trouw te blijven, zijn zij vreemdgegaan met de afgod Baäl. En voor die overspelige liefde heeft Baäl hen beloond met koren en wijn.

Hadden zij dat dan zelf helemaal niet door? Misschien wel niet. Het zou best zo kunnen zijn, dat zij voor zichzelf er heilig van overtuigd waren, dat zij de HEER dienden. Maar zij deden dat op zo'n manier, dat Hosea het niet anders typeren kan dan als Baäl-dienst.

Je eigen systeem

Het vereren van Baäl hoorde bij het leven in Kanaän. In Kanaän werden akkerbouw en wijnbouw bedreven. Die konden alleen maar floreren, als er regen uit de hemel kwam. Daar zorgde Baäl voor. Hij beschikte over storm en regen. Hij garandeerde zijn vereerders de nodige vruchtbaarheid.

Als je in Kanaän woonde en je economische verstand gebruikte, diende je Baäl. Daar kwam nog bij, dat de dienst van Baäl heel aantrekkelijk was. Je kon er jezelf helemaal in uitleven, ook in seksueel opzicht. Overspel en prostitutie waren middelen waarmee jij als mens kon bijdragen aan de vruchtbaarheid die Baäl gaf (vgl. Hos. 4:13).

Hoe aantrekkelijk en vanzelfsprekend het was om in Kanaän Baäl te vereren, bleek reeds toen Israël de grenzen van Kanaän naderde. Zolang het volk Israël in de woestijn rondtrok, verscheen Baäl nog niet als verleider op het toneel. Maar toen Israël in de vlakte van Moab, aan de Jordaan, tegenover Jericho verbleef, ging het direct mis. De Israëlieten lieten zich door Moabitische vrouwen verleiden om zich af te geven met de Baäl van de Peor (vgl. Hos. 9:10 en Num. 25). In de dienst van de afgod Baäl speelde jijzelf een grote rol. Je mocht je eigen seksuele kracht inzetten. Je mocht je economische verstand gebruiken. Eigenlijk was het een heel aangename manier om jezelf te redden, met je eigen kracht. De godheid werd uitbundig vereerd. Maar hij had een plaatsje in jouw systeem, waarin het draaide om jouw vruchtbaarheid en jouw welvaart.

Die mentaliteit beheerste in Hosea's tijd de dienst van de HEER. Uiterlijk bekeken, dienden de Israëlieten hun eigen God. Zij spaarden er kosten noch moeite voor. Maar het was in feite hun systeem; een systeem dat zij op eigen kracht draaiende hielden en waarin het draaide om henzelf. Dat blijkt uit de typering die God van Israëls offers geeft in Hosea 8:13: 'Ze brengen mij offers om zelf het vlees te eten.' Het blijkt uit de godenbeelden die zij vervaardigden (Hos. 8:4).

Misschien maakten zij zichzelf wijs, dat dat beelden van Jahwe waren. Maar ook dan bleven die beelden puur heidense attributen, niet te verenigen met de werkelijke dienst van Israëls God. Godenbeelden waren volgens het heidense denken middelen waarmee je als mens de goden naar je hand kon zetten. Dat gold ook van het stierkalf dat vermeld wordt in Hosea 8:5-6. Een beeld van een stierkalf paste typisch bij de dienst van Baäl. Het beeldde mannelijke vruchtbaarheid uit. In dat tastbare beeld kreeg je die kracht binnen handbereik.

Ondanks alle uiterlijke schijn bedreef Israël in feite Baäl-dienst. Dat bleek ook heel duidelijk uit hun politiek. Zij bepaalden zelf wie er koning of leider mocht zijn, zonder de HEER daarin te kennen (Hos. 8:4). Zij probeerden zichzelf te handhaven tussen de grootmachten. Zij bouwden sterkte burchten en vestingsteden (Hos. 8:14). Zij liepen van het ene volk naar het andere om daar hulp en steun te verwerven. Overspel met Baäl ging hand in hand met overspel in internationale relaties (Hos. 8:9).

Doorgeprikt

Israëls dienst van de HEER was in feite Baäl-dienst geworden. Bij al hun drukte op hun feesten voor God draaide het om hun eigen economische en politieke systeem. In dat systeem mocht de HEER zijn plaatsje innemen. Maar het was en bleef hun systeem, dat zij zelf overeind hielden. En daar prikt Hosea in opdracht van de HEER doorheen. Hij confronteert de Israëlieten met hun werkelijke mentaliteit. Hun uitbundige feest voor de HEER is niets anders dan een heidens Baäl-feest.

Daarom komt hij met een vreemde, een gekke boodschap. Israëls eigen zonden zijn de oorzaak van zijn merkwaardige oproep om het vrolijke feest voor de HEER te staken. Vanwege Israëls eigen zonden moet hij mensen die denken zich volledig in te zetten voor de dienst van de HEER, aankondigen dat het binnenkort allemaal afgelopen zal zijn.

De Israëlieten zullen niet meer kunnen beschikken over rijke oogsten van koren en wijn. Zij zullen zelfs het beloofde land moeten verlaten. Dan zal het hun niet meer mogelijk zijn feesten

voor de HEER te organiseren en overvloedige offers te brengen. Zelfs als zij denken het vege lijf te redden door naar Egypte te vluchten, zal de dood hen achterhalen. Heel de winst van hun goedlopende economie zal verloren gaan (Hos. 9:2-6).

Zij zullen erachter komen: de HEER stelt het oordeel niet langer uit. De tijd van de straf is gekomen. Het is een straf die precies past bij de begane zonden. Het is een straf waaraan niet meer valt te ontkomen (Hos. 9:7a).

Afwijzing

Die harde boodschap houdt Hosea zijn volksgenoten voor. Hij doet dat als profeet, namens hun God. Dat beseffen zij ook. Zij erkennen dat hij een profeet is. Zelf betitelen zij hem als een 'man des geestes' (NBG-1951 in Hos. 9:7). Zij kunnen er niet omheen: de Geest van God werkt in Hosea.

En toch leggen zij zijn woorden naast zich neer. Sterker nog: zij kunnen ze niet uitstaan. Zij zetten Hosea de voet dwars. Zij proberen hem monddood, onschadelijk te maken. Zelfs in Gods eigen land is Gods profeet niet meer veilig. Zij plegen misschien zelfs wel aanslagen op zijn leven (Hos. 9:8).

Dat vijandige gedrag is een van de redenen waarom Hosea door hun illusies heen moet prikken. Het is een van de redenen waarom Hosea met zo'n vreemde boodschap moet komen. Namelijk, dat het feest voor God binnenkort afgelopen zal zijn. Zij krijgen voor hun zonden en vijandschap de rekening gepresenteerd.

Die vijandschap zit ook achter de scheldwoorden die de Israëlieten Hosea naar het hoofd slingeren. Zij kunnen niet ontkennen dat God zelf hen door hem aanspreekt. Hosea zegt, dat hun dienst van de HEER in feite Baäl-dienst is. Kennelijk slagen zij er niet in die analyse te ontzenuwen. Zelfs hun pogingen om hem dan maar op gewelddadige manier onschadelijk te maken, hebben tot nu toe geen succes.

Nu, dan is er nog altijd een ander middel om je van hem af te maken: je verklaart hem eenvoudig voor mesjokke. Dat is een beproefd recept om van iemand af te komen. Je zegt gewoon, dat hij niet goed bij zijn hoofd is. Dan hoef je niet verder te argumenteren. Wie luistert er nu naar iemand die zijn verstand kwijt is? Wie neemt er nu een gek serieus?

Gods wijsheid

Als je niets tegen de woorden van Gods profeet kunt inbrengen, kun je hem nog altijd voor gek verklaren. Dan ben je alsnog van zijn woorden af.

Hetzelfde overkwam onze Heer Jezus Christus. Hij presenteerde Zich als de goede Herder van zijn volk. Hij zei, dat Hij vrijwillig zijn leven zou geven voor zijn kudde. Toen reageerden vele Joden: 'Hij is bezeten, hij is gek. Waarom luisteren jullie nog naar hem?' (Joh. 10:20)

Waarom probeerden die Joden zich op die manier van Jezus' woorden af te maken? Omdat Hij net als Hosea door hun zelfgebouwde godsdienstige systeem heen prikte. Hij liet hun voelen dat zij totaal waren aangewezen op Hem, als de enige goede Herder. Hij verkondigde hun, dat er voor hen maar één weg naar het leven was. Namelijk: dat Hij zijn leven voor hen zou geven. En dat zij het leven moesten ontvangen door naar Hem te luisteren (vgl. Joh. 10:11-18).

Gods profeten als gekke mensen aan de kant zetten: dat ga je doen als je weigert je zelfgebouwde systeem te laten afbreken. Maar als je dat doet, zink je net zo diep weg als Israël in de tijd van de schanddaad te Gibeon. Dan krijg je daarvoor de rekening gepresenteerd (Hos. 9:9; vgl. Rechters 19 - 21).

Gods woorden waarmee Hij onze systemen lek prikt, zijn vreemde woorden. Zij staan haaks op onze menselijke wijsheid. Maar de aanvaarding van die vreemde woorden is toch de enige uitweg, de enige weg naar het leven.